

MINISTER
PRACY I POLITYKI SPOŁECZNEJ

Jolanta Fedak

DUS-07-13-MC/09

GABINET MARSZAŁKA SENATU
wpłynęło dn. 28.01.09.
nr. 477 podpis. Borusewicz

Warszawa, dnia 26 stycznia 2009r.

SEKRETARIAT
Biura Prac Senackich

Wpłynęło dn. 28.01.09.
nr. 604 podpis. Mazur

Pan
Bogdan Borusewicz
Marszałek Senatu RP

W odpowiedzi na wystąpienie Pana Marszałka z dnia 23 grudnia 2008 r. znak BPS/DSK-043-1199/08, przekazane za pośrednictwem Kancelarii Prezesa Rady Ministrów pismem z dnia 6 stycznia 2009r., znak DSPA-4404-4/09, dotyczące wystąpienia Pani Senator Krystyny Bochenek z dnia 19 grudnia 2008r., w sprawie ściągania składek przez ZUS od kobiet przebywających na urlopach macierzyńskich i prowadzących działalność gospodarczą, uprzejmię proszę o przyjęcie następujących wyjaśnień.

Od 1 stycznia 1999r. weszły w życie przepisy ustawy z dnia 13 października 1998r. *o systemie ubezpieczeń społecznych* (Dz. U. z 2007r. Nr 11, poz.74 z późn. zm.) W treści art. 6 powołanej ustawy zawarty jest krąg osób, które na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej obowiązkowo podlegają ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym. Wśród nich wymienieni są m.in.: pracownicy, osoby, które prowadzą pozarolniczą działalność gospodarczą, osoby przebywające na urlopach wychowawczych lub pobierające zasiłek macierzyński. Jednocześnie art. 9 powołanej ustawy rozstrzyga, z jakiego tytułu, w przypadku zbiegu tytułów do ubezpieczeń, ubezpieczony będzie podlegał, a tym samym, z jakiego tytułu będą odprowadzane składki na ubezpieczenia społeczne. Zgodnie z treścią ust.6 powołanego artykułu, osoby pobierające zasiłek macierzyński lub przebywające na urlopie wychowawczym podlegają obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym, tylko wówczas, jeżeli nie mają ustalonego prawa do emerytury lub renty i nie mają innych tytułów rodzących obowiązek ubezpieczeń społecznych. Oznacza to, że w przypadku jednoczesnego prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej i pobierania zasiłku macierzyńskiego

z innego tytułu (lub przebywania na urlopie wychowawczym) osoba taka będzie obowiązkowo podlegała ubezpieczeniu z tytułu prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej i, co się z tym wiąże, będzie zobowiązana do odprowadzania składek na obowiązkowe ubezpieczenia społeczne.

Należy przy tym wskazać, że zgodnie z powołaną ustawą pobieranie zasiłku macierzyńskiego, czy przebywanie na urlopie wychowawczym są **odrębnym od pracowniczego tytułem do ubezpieczeń.**

Zgodnie z wyjaśnieniami Prezesa Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, wynikające z powyższych przepisów stanowisko Zakład Ubezpieczeń Społecznych prezentował niezmiennie od wejścia w życie przepisów ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, tj. od 1999r. Natomiast stanowisko to nie zawsze podzielały sądy, przez co zdarzało się, że w niektórych indywidualnych sprawach wydawały wyroki zmieniające decyzje Zakładu i stwierdzające, że osoby prowadzące pozarolniczą działalność mają obowiązek w takich przypadkach opłacania tylko składki zdrowotnej. Należy podkreślić, że wyroki sądu w takich sprawach były wiążące wyłącznie w tych sprawach. Ostatecznie prawidłowość stanowiska Zakładu potwierdziła uchwała Sądu Najwyższego z 23 maja 2006r. w składzie siedmiu sędziów.

W celu ułatwienia płatnikom składek, w tym osobom prowadzącym pozarolniczą działalność, wywiązywania się z obowiązków wynikających z obowiązujących przepisów, Zakład Ubezpieczeń Społecznych wydaje poradniki zarówno w wersji elektronicznej jak i papierowej. Jak wskazał Prezes Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, informacje dotyczące podlegania ubezpieczeniom przez osoby przebywające na urlopie wychowawczym oraz pobierające zasiłek macierzyński zawarte były w poradniku „Zasady opłacania składek na ubezpieczenia społeczne, zdrowotne, fundusz pracy i fundusz gwarantowanych świadczeń pracowniczych”, który był dostępny na salach obsługi klientów już od początku 1999r. Poradnik ten został udostępniony od marca 1999r. w wersji elektronicznej na stronie internetowej Zakładu. Ponadto od końca 2000r. dostępny jest poradnik „Ubezpieczenia społeczne i ubezpieczenie zdrowotne osób prowadzących pozarolniczą działalność i osób z nimi współpracujących”.

Z dniem 18 maja 2001r. weszła w życie nowelizacja ustawy *o s.u.s.*, w wyniku której osoby pobierające zasiłek macierzyński lub przebywające na urlopie wychowawczym zostały zobowiązane do złożenia oświadczenia informującego płatnika składek (np.

pracodawcę), który udzielił urlopu macierzyńskiego lub wychowawczego o posiadaniu prawa do emerytury lub renty albo o posiadaniu innego tytułu do ubezpieczeń (art. 36 ust. 2a ustawy). Oświadczenie to umożliwiało pracodawcy stwierdzenie, czy istnieje obowiązek opłacania składek na ubezpieczenia społeczne z tytułu pobierania zasiłku macierzyńskiego lub przebywania na urlopie wychowawczym za taką osobę, czy też powinna ona opłacać składki osobiście w związku z prowadzeniem pozarolniczej działalności gospodarczej.

W myśl art. 68 ust. 1 ustawy *o s.u.s.*, Zakład Ubezpieczeń Społecznych realizuje przepisy o ubezpieczeniach społecznych m.in. w zakresie ustalania i stwierdzania obowiązku ubezpieczeń społecznych. W przypadku stwierdzenia nieprawidłowości, ZUS ma obowiązek wszcząć postępowanie wyjaśniające w tym zakresie, nawet jeśli dotyczy to okresu ubiegłego, a osoby będące płatnikami składek mają obowiązek złożyć prawidłowe dokumenty zgłoszeniowe. Każda osoba prowadząca pozarolniczą działalność, będąca płatnikiem składek na własne ubezpieczenia, ma obowiązek przekazać do Zakładu zgłoszenie do ubezpieczeń z prawidłowym wskazaniem rodzajów ubezpieczeń, którymi dana osoba jest objęta. Formularze te zawierają oświadczenie o zgodności podanych w nich danych ze stanem prawnym i faktycznym.

Zgodnie z informacją ZUS, Zakład kwestionuje brak zgłoszenia takich osób do ubezpieczeń społecznych z tytułu prowadzenia działalności gospodarczej jedynie w sytuacji, gdy z zebranego materiału dowodowego jednoznacznie wynika, że w spornym okresie taka działalność była rzeczywiście prowadzona. W takich przypadkach ZUS wydaje decyzje stwierdzające obowiązek podlegania ubezpieczeniom społecznym, od których przysługuje stronie odwołanie do sądu pracy i ubezpieczeń społecznych. Zatem ostatecznie prawidłowość rozstrzygnięcia dokonanej przez ZUS podlega ocenie sądowej.

Jednocześnie Prezes ZUS poinformował, że z uwagi na istniejące w okresie od stycznia 1999r. do maja 2001r. niejednolite orzecznictwo sądowe oraz związane z tym wątpliwości prawne, zobowiązał terenowe jednostki organizacyjne ZUS do uwzględniania w prowadzonych postępowaniach wszystkich występujących okoliczności na korzyść osób, które w okresie od stycznia 1999r. do maja 2001r. pobierały zasiłek macierzyński lub przebywały na urlopie wychowawczym i nie zgłosiły się do ubezpieczeń społecznych z tytułu prowadzonej w tym okresie działalności gospodarczej.

W przypadku osób, które pobierały zasiłek macierzyński lub przebywały na urlopach wychowawczych po 1 czerwca 2001r., z uwagi na unormowany stan prawny brak jest podstaw do wyznaczenia nowego terminu do opłacenia należnych składek, jednakże ZUS zobowiązał się również i w tym przypadku wnikliwie analizować poszczególne przypadki.

Osoby takie będą mogły wnioskować o zawarcie układu ratalnego, a w sytuacji gdy z posiadanego materiału dowodowego wynikałoby niezbicie, że zostały wprowadzone w błąd przez pracowników terenowej jednostki organizacyjnej, możliwe będzie wyznaczenie nowego terminu do opłacenia składek.

Zgodnie z informacją Prezesa ZUS w stosunku do tych osób, Zakład nie żąda zaległych składek na ubezpieczenia społeczne wraz z odsetkami za zwłokę, za 9 lat. W przypadku, gdy zostanie zebrany materiał dowodowy pozwalający na jednoznaczne potwierdzenie faktu prowadzenia pozarolniczej działalności w okresie pobierania zasiłku macierzyńskiego lub przebywania na urlopie wychowawczym, ZUS zobowiązuje do złożenia lub skorygowania nieprawidłowo sporządzonych dokumentów ubezpieczeniowych, w celu ustalenia należnych do zapłaty składek na ubezpieczenia społeczne oraz na Fundusz Pracy z tytułu prowadzonej działalności. Jednakże w sprawach spornych, na wniosek płatnika, terenowe jednostki organizacyjne Zakładu wydają decyzje ustalające obowiązek podlegania tym ubezpieczeniom, od których przysługuje prawo wniesienia odwołania. Gdy zostanie potwierdzony obowiązek objęcia wstecz ubezpieczeniami społecznymi, w tym na tle wyroków sądowych, potwierdzających zasadność decyzji ZUS, terenowe jednostki organizacyjne Zakładu, bądź wyznaczają nowy termin zapłaty składek (za okres do maja 2001r.), którego dotrzymanie nie powoduje doliczenia żadnych odsetek za zwłokę, bądź też przeprowadzają dodatkowe postępowanie, czy osoby, które obejmowane są ubezpieczeniami za okres wstecz od czerwca 2001r., zostały faktycznie wprowadzone w błąd przez pracowników Zakładu (np. poprzez wydanie zaświadczenia o niezaleganiu, czy też w wyniku przeprowadzonej u płatnika kontroli) i w każdym takim przypadku, wyznaczany jest nowy termin zapłaty składek. Należy tu podkreślić, że na przyjęcie odmiennego trybu postępowania dotyczącego okresu od czerwca 2001r., wpływ miała zmiana stanu prawnego, którą omówiono powyżej. W początkowym okresie reformy systemu ubezpieczeń społecznych (okres styczeń 1999r. – maj 2001r.) nie było natomiast ustawowego wymogu składania takich oświadczeń, dlatego też uwzględniając niejednolite orzecznictwo sądowe (wydawanie w indywidualnych sprawach rozbieżnych orzeczeń) oraz ukazywanie się w prasie artykułów niezgodnych ze stanem prawnym, podjęta została decyzja o wyznaczeniu omawianej grupie osób nowego terminu zapłaty obowiązkowych składek.

ZUS po potwierdzeniu obowiązku podlegania ubezpieczeniom społecznym z tytułu prowadzonej pozarolniczej działalności, stwierdza, że zachodzi konieczność opłacenia należnych z tego tytułu składek. Przy czym wyznaczenie nowego terminu na ich opłacenie,

w praktyce oznacza, iż składki powinny zostać uregulowane w terminie od miesiąca do trzech od daty otrzymania stosownego zawiadomienia (termin jest ustalany z uwzględnieniem wysokości należnych do zapłaty składek). Co więcej płatnicy są informowani o możliwości skorzystania z ratalnej spłaty składek. Dopiero niedotrzymanie wyznaczonego terminu zapłaty składek wiąże się z powstaniem odsetek za zwłokę, **ale za okres od następnego dnia po wyznaczonym nowym terminie ich zapłaty.**

W przypadku, gdy płatnik uzyska zgodę na układ ratalny, a wniosek zostanie złożony przed wyznaczonym terminem, nie zostaną naliczone żadne odsetki.

Jednocześnie Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej widząc problemy z jakimi borykają się osoby pobierające zasiłki macierzyńskie i jednocześnie posiadające inny tytuł do ubezpieczeń społecznych, przygotowało projekt ustawy *o zmianie ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych i ustawy Prawo bankowe*. W myśl zaproponowanych zmian w przypadku jednoczesnego prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej i pobierania zasiłku macierzyńskiego z innego tytułu, osoba taka będzie obowiązkowo podlegała ubezpieczeniu z tytułu pobierania zasiłku macierzyńskiego. Projekt zakłada również umorzenie należności osobom, które w związku z prowadzoną działalnością gospodarczą nie opłacały obowiązkowych składek na ubezpieczenia społeczne w okresie pobierania zasiłku macierzyńskiego z innego tytułu. Aktualnie projekt ustawy został przekazany do rozpatrzenia przez Stały Komitet Rady Ministrów.

Do wiadomości

Kancelaria Prezesa Rady Ministrów
Departament Spraw Parlamentarnych

MINISTER
Jolanta Fedak